

Forfatter: Paludan-Müller, Fr.

Titel: Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, I. Bind

Citation: Paludan-Müller, Fr.: "Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, I. Bind", i Paludan-Müller, Fr.: *Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, I. Bind*, udg. af CARL S. PETERSEN , 1909, s. 539. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-paludanm01-shoot-idm140207696438160/facsimile.pdf> (tilgået 13. marts 2024)

Anvendt udgave: Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, I. Bind

DRYADEN

Affattelsestid: ukendt. Digteren siger selv i Efterskriften til „Mythologiske Digte“ (1857): „Jhværel Dryaden, eller — som i første Udgave Titelen hed — Dryadsens Bryllup, udkom lidt senere end Tithon, er dette lille Arbeide dog af ældre Datum og var oprindelig bestemt til Forspil for en større dramatisk-mythologisk Composition“; udkom den 14de Maj 1844, trykt 2den Gang 1857 („Mythologiske Digte“), 3dje 1879 (i „Poetiske Skrifter“ VI), 4de 1901 (i „Poetiske Skrifter i Udgang“ III), 5te 1904 (i „Digtninger“, Gyldendals Bibliothek).

Nærværende Udgave gengiver Texten i Udgaven 1857, den sidste af Digteren selv besagede.

Originaludgaven var tilegnet J. L. Heiberg med følgende Digt:

Du, hvem i Vuggen Lauren overskygged,
Hvis Krones Vinken snart dit Blå forbostod;
Du, som til Smil din Lebe strax oplod,
Da paa din Mund sit Kys Thalia trykked;

Du, som med Musers Krands dig tidlig smykked,
Og end den bærer frisk med Ungdomsmod;
Som, altid fri, stod paa din egen Fod,
Og stedse fremad i din Øjerning rykked;

Du, som til Ledestjerner i dit Kald
Fik af den Guddom, der Dig løste Laaban,
Det klare Blåt, og Sands for Harmoni;

Dig bydes Digte af den yngre Skjald,
Som fælte tidi sig styrket i sin Streben,
Naar Du i Tonen Tanken løste fri.“

Oversættelse: paa Tysk af C. Jürs i Hartmanns Op. 60 (se naf.).

Musik: komponeret af I. P. E. Hartmann 1859 (Op. 60: Dryadens Bryllup) for Solostemmer, Kor og Orkester.

Emnet er taget fra den græske Mytologi. Solguden Apollo, Digtekunstens Gud, æredes også som Hyrdegud, og Fortællingerne om hans Hyrdefab hørte til de mest ydede i Oldtiden. Digterne skildrede ham vogtende Kvæget, jagende sammen med Nymerne, blasende paa Fløjte eller spillende paa Cithar; om hans Kærlighedseveny med Nymerne dannede der sig mangefolige Myter. Et Sagn fortalte om, hvordan han, forvist af Zeus fra Gudernes Bolig, i Thessalien (Landskab i Nord-Grækenland) vogtede Kong Admetos' Kvæghjorde. Anledningen til hans Forvisning var denne: Lægekunstens Gud Asklepios, en Søn af Apollo og Koronis (se Ann. til Side 332 Linje 33), drev sin Klinik sat vidt, at han ikke blot formædede at forhindre Doden, men også at vække de døde tillive igen. Zeus, Himmelens Herre, der frygtede, at Menneskene skulle blive for magelige, slængede Lynet mod Asklepios og dræbte ham. Fuld af Vrede ihjelslag til Gengæld Apollo Kykloperne, der havde smedet Zens Lynet, men blev saa til Straf forvist fra Gudernes Bolig.

Det er Sagnet om Apollos Forvisning og Ophold hos Kong Admetos, der danner Udgangspunktet for P.-M.'s Digt, snaledes som det fremgår af Side 331 Linje 11. Selve Indholdet af det, Apollos og Dryadens Kærlighedshistorie, er derimod fri Digting; den græske Mytologi, der ellers kender saa mange af Apollos Kærlighedshistorier, har intet, som ligefrem svarer til denne.

Om den mytologiske Haandbog, hvorfra P.-M. benter Underretning om de forskellige mytologiske Personer og Fortællinger, er talt ørf. Side 507.

Thorvaldsen har i et Relief fra 1837 fremstillet Apollo spillede på Lyre for Hyderne og Pan.

Samtidens Dom. Berl. Tid. 1844, No. 182: „Digteren har næsten heelt igjenem forstaaet at fremstille de forskjellige Scener saaledes for os, at vi ikke kunne Andet end erkjende, at Gratién har staatet ved Digterens Side, da han skrev dem. Navnligen er der over de erotiske Scener udbredt en henrirende Ynde“. Den Frisindede 1844, No. 231 er forarget over Dryadens uforkyldte Død: „Vi kunne ikke taale, at den „poutiske Refferdighed“ krenkes — med den borgerlige Krunkele, hvor Magtsprog standom kan gælde for Ret, er det en anden Sag. Vi protesterer mod saadanne Diges Berettigelse, og tilskrive deres Tilværelse et aandigt lidelselindende hos Digteren, en falsk Medlidenhedsfølelse hos Publicum. Lad det digteriske Værk ende i Dur eller Moll; den dannede Leser seer ikke først bag i Bogen „om de face hinanden“; men med en Accord, en harmonisk Accord skal det ende!“ Ny Portefeuille 1844, II Side 168—169 giver en Indsider Ordet for en nedsæbende Kritik: „Det er igjen Pan, Phantasus, Bjergnympher, Dryader, gamle Kildenympher og unge, i Forbindelse med hele deles musikaliske Lirumularum af Chor og Vexelsange, som vi allerede ere saa vant til; men hvor er den dybere Idee, hvor den aandelige Gehalt, der skulle pastrykke al denne klingerende Mynt sit Prag og sit Værd, hvor den sondrende Kritik, der skalde slaae sit „Falsk“ paa Alt, hrad der blot klinger og lyver med sin Klang?“ Navnlig er Indsideren forarget over Skildringen af Pomone: „Hvo skalde i denne gamle, haslige, vrantne Gouverante gjenkjende hin skjonne, ungdommelige Jomfrue, som de romerske Forfattere have skildret os som et Indhæreb af Elsk-verdighed...? I Sandhed... hun behaver blot at trade op hos Paludan-Müller og tale i sine stive, afmaatte Alexandrinere, for at man strax tenker paa Pocher og Fiskebeenskjærer, Pudderpryk og Skjønheadsplastre“. Corsaren 1844, No. 196 bragte følgende Avertissement: „Et lille Parti ægte Lyrik, direkte arriveret fra Olympen, kan faaes til Nytidens billige Priser hos Paludan-Müller, Lyrikfabrikant“, og det foregaaende Nummer af Bladet (No. 195) indeholdt følgende:

Dryadens Bryllup.

Dramatisk Digt i to Ader, fri af Paludan-Müller.

Personerne.

Apollo.....	Soldtrot.
Paludan-Müller....	Digter.
Zerline.....	syngende Dryade i Charlottenlund.
Pan.....	Birkedommer.
Hermes.....	Poliibjetjent Poulsen.

Nymphé, Opvarmingspiger, Dryader, Orcader og andre Ader.

Første Act. Første Scene.

Apollo og Paludan-Müller
stige ud af en Vogn.

Apollo. Saar! Nu ere vi da i Skoven!
Aa, hvor jeg ogsaa var kied af Byen
og dens Peenhed, dens Theaterkritik
og dens Thesselskaber! Her kan man
dog faae sig en Cognac, uden at Nogen
tager Forstelser. Lad os strax gaae ind
i et Telt. Kunnde De ikke paa Veien
sige noget Smukt om Skoven, Hr. Dig-
ter? Den tager sig forbundet godt ud
idag. Man fristes næsten til at troe, at
den var malet.

Paludan Müller. Aa, jo, naar De onsker det (smilmer sig):	
O, Skov, med løvbekrandste, ranke	Seller,
Og skumbekrandste, perlerige Bolger,	Med gyldne Skyers draaberge Glands,
Hvor under duerlige Blads Bacchus	I hvor opreist sine druerige Telt!
Aurora har i Bolgen alt sig badet,	Aurora har i Bolgen alt sig badet,
Jeg blændes af det fagte Rosenskjær,	Jeg blændes af det fagte Rosenskjær,
Sig gennem disse bladerige Skygger	Sig smørker lig....

Apollo. Meget godt! Jeg haaber da,
at det var af Dereæ ægte Lyrik, som

„Berlingske“ omtaler med saa megen Ros. Kom ikke og giv mig af den usæde; jeg daer saa nok med den usæde Generer, man alid faaer her- uda.

Paludan-Müller. Paa Åre! Jeg holder kun een Slags Lyrik.

Apollo. Det kan jo ikke. Saa skal De ogsaa laften digte et Vers til mit Bryllup.

Paludan-Müller. Til Deres Bryl- lups? Vil Du gift Dem?

Apollo. Vist vil jeg saa. En af Dry- aderne i denne yndige Skov har vun- det mit Hjerle, og jeg vil nu holde Bryllup. Det er nu saadan et Indfald. De veed. Giftermaisonsket er noget. Umiddelbart og giver som saadan ingen Grund, men handler grundlest og fører saaledes i sine logiske Conse- quenser til Separation i Henseende til Bord og Sang..... Men det var accu- rat det Modsatte af hvad jeg vilde sage, saaledes gaaeer det mig alid, naar jeg tager Philosophhi.

Paludan-Müller. Men hvem er den lykkelige Dryade?

Apollo. Hvo Anden end Zerline?

Paludan-Müller (begejstret).

O, yndige Dryade, gyldne Frugt
Af Skovens duftige Palmeskygger;

Med Ring af Purpur om den farre

Pande,
Som lig den gyldne, straalerige Venus
Er stegan af den bolgerige Strand....

Apollo (med et skinsydt Blå). De- res Begeistring for mit Brud synes mig næsten for varm, min gode Digter!

Paludan-Müller. Var Du kun ro- lig; jeg har jo aldrig seet hende.

Apollo. Naa, det er en anden Sag.
Lad os saa gaae ind i Teltet.

Anden Scene.

Apollo. Rask, Thora, en Bolle Af- brændt! Ikke for meget Vand i! Laften holder jeg Bryllup.

Thora. Maa jeg være saa fri at spørge, med hvem?

Apollo. Med Zerline.

Thora Kors! Hvad tanker De paa?
Hvad vil Skovens Vogter, den store Pan
sige til det? Saadan at tage den skjøneste Dryade fra ham!

Apollo. Jeg blæser ad Pan.

Thora. Ja, men han blæser ikke saa let bort, den Mand.

Apollo. Ven nu ikke vittig, min Tøs! Det Vigligste er, at jeg og Dry- aden ere enige..... Zerline! her, kom lidt hid. Vil Du gifte Dig med mig endnu laften?

Zerline. Gifte mig? Det er Noget, der aldrig før er faldet mig ind. Min Opræger, den store Pan, har aldrig talt til mig derom.

Apollo. Jeg fører Dig en øgte selvforgylt Lyre eller, som du kalder del, Guitarré, forstaaer Du da det?

Zerline. Jo; det forstaaer jeg.

Apollo. Naa, vil Du saa gifte Dig med mig?

Zerline. Ja!

Apollo (henrykt). Aa, Hr. Digter, sig noget Smukt i den Anledning.

Paludan-Müller (ved Bollen). Strax! O, Kjærligheden tryliger Drik!

Du dunkebrige, gyldne Åtherhav!
Hvor fyldte dine drømmerige Flammer,

Lig tagre Minders purpurige Glod,

Med Morgendagens perlekrandste

Bæger,

Med sneehvidt, helgeluftigt Straleskjær

Mit Bryst, min Hals.....

Apollo. Ja, ved Gud! Kjærligheden staaer mig i min Hals! Hvilen digte- risk Tank! Hvor kunde De vide det?

.... Lad os nu Alle være glade! Her,
Du lille Børstedrøng..... hvad hedder Du?

Drennen. Phantasmus.

Apollo. Naa, saa lob, Phantasmus, og
bed alle Skovens Nympfer og alle

Oreader og deslige horind. Laften g'er

jeg! (Almindelig Jubel).

Anden Act. Første Scene.

Hermes (alene under et stort Træ ved Indkørselen.) Det var her, jeg skulde vente paa min Herr, Pan. Hvor mon han dog bliver af? — — Herré Jenini, hvor en Politibetjent dog færer et elendigt Liv! Men, da vi gamle Gu- der gik af ved Reductionen, var jeg dog glad ved at kunne faae dette pro- siske Levebrød. — Det var en ander- ledes skjøn Tid dengang. Ikke alene, at jeg som Gud over Tyrene blandt sik fat i de fineste Folk; men jeg kunde ogsaa selv engang imellem rapse en Smule. Nu falder der ikke en Soule

af, og ingen fornemme Folk stjæle. Og gjøre de det engang, saa svinde de bort mellem Fingrene paa En; saa hedder det sly, man skal see igjennem Fingrene og passe bedre paa. Dengang kunde jeg ogsaa med min Stav gjøre døde Folk levende; nu kan jeg i det højeste shaa de Levende fordrævet. Dengang lub jeg vel hørinde baade for den ene og den anden Gud, men hvilken Befordring! Nu maa jeg gaae paa mine blanke Skinnebeen, skjændt jeg bliver brugt ved alle Politietts slæsende og løbende Forretninger. Ak, dengang! Men jeg vil have Taalmodighed og vente, om der masskee skeer en Forandring til det Bedre for os gamle Guider, naar Bröchner fænner indført den Feuerbachske Religion. — — men der kommer en Vogn, det er vist ham. Rigtig!

Pan (fra det Hjerne). Hermes!
Hermes. Her!
Pan. Følg mig saa ind i Teltet.

Anden Scene.

Teltet. Selskabet er samlet om et Bord og er betydelig lystigt. Pan træder ind, fulgt af Hermes.

Selskabet. Hurra for Apollo og Dryaden! Brudeparret leve!

Pan (træder frem). Der bliver nok ikke noget af det Bryllup. Og hun, Mamsel, kom han med mig.

Paludan-Müller. Bedste Hr. Birke-dommer, jeg synes dog, det er Synd for den stakkels Dryade, at hun skal Hullet.

Det sorte, tause, drømmerige Hul, Det drømmerige, tause Nummer Et, Hvor aldrig Morgensolens gyldne Straale Udfolder sine roseurade Roser, Hvor ingen Stjerne funkler gylden blank Hvor ingen.....

Pan. Aa, hold Mund, jeg siger, der bliver Intet af det Bryllup.

Apollo. Hvem er den Mand? Her, gør ikke Vravl, go'e Herre, men drif i al Roldighed et Glas.

Pan. Respect her! (slaaer i Bordet med sin Stok).

Apollo. Hr. Digter, sig nogle smukke Ord om den Mand og hans Stok.

Paludan-Müller. Gjerne!
O, knortige, kjernenfaste Stok.
Med Messing-Dupska om din gule Pod!

Det sorte, drømmerige Ibenholts
Sig hævder til en berlig Knap, der
gjæmmer

Lig Nattens stjerne...
Pan. Stille med det Epos!

Paludan-Müller (fornærmet). Det
er slet ikke noget Epos.

Apollo. Det er øgte Lyrik, veed

De, hvad det er!

Pan. Stille!

Apollo. Jeg tier ikke stille. Det er
mig, der gør.

Pan. Er han opsetsig? Jeg skal egne
lære ham. (Slaaer Apollo saaledes paa

Ryggen, at Stokken rammer Ansigtet,

Bværed Stokken springer).

Zerline (udsteder pludselig et Skrig

og grüber til Underlive!)

Vee mig! jeg deer! i tvende Stykker
sprang

Den tryllerige, gyldne Spanskræsstop,

Og jeg maa doe som den. Thi med
den Stok

Er jeg og født, i Skyggen af dens Vænde

Jeg gyldne Smykker vandi ved fagre

Toner... (Dør.)

Pan. Vee mig! hun deer! Har Du
et et eneste Ord til Afsked?

Zeline (reiser sig endnu engang).

Lebewohl!

Pan (haist forbittret). Kom nu De,
min gode Mand, og lad mig fane Fingre
i Dem. Hvad hedder De?

Apollo. Apollo.

Pan. Hm! Apollo? Saal kunde jeg
vist passende arrestere Dem for Gjeld.

Apollo. Ingenhunde, det er jeg fri
for; jeg har slet ingen Credit.

Pan (grøbblende). De skulde vel ikke
at en Hendelse være Gjendasher.

Apollo. Ingenhunde. Jeg er slet ikke
døbt.

Pan. Er De da en Jede?

Apollo. Nei, jeg er en moderne
Atheist og var med at opponere mod
Silling.

Pan. Altsaa Liberalist! Hei, Hermes!

Apollo. Nei, jeg er slets ikke liberal.
Jeg skriver Digte i Adressavisen til

Kongens Geburts- og Bryllupsdage.

Pan. For Satan! Hvad er De da?

Noget maa der dog være, hvorfor jeg
kan arrestere Dem. Vær nu ikke trodsig,

men sig mig det godvillig.

Apollo. Nei, saa Blok Foxen lage

mig, om jeg gør.

Pan. Gjør mig ikke vred, det kan
gaae Dem skæmt.
Apollo. Gjør heller ikke mig vred.
Husk, hvorledes det gik Marsyas.
Pan. Hvorfølges gik det Marsyas?
Apollo. Jeg skar Maven op paa ham.

Pan. Og det siger De saa noncha-
lant? Skæret Maven op paa et Menne-
ske! Hermes, sprang din Buxer og
arresteer ham! (Almindelig Vecklage.)
Tappet falder.)

Side 328 Linje 1: *Personer*] om Apollo, Digtekunstens Gud, *Hermes*, Gudeernes Sendebud, og Pan, Skovuden, se Anm. til Side 86 Linje 1.

Omonia, i den romerske Mytologi Gudinden for Have- og Træfrugt; fremstilles i Kunsten med en med Frugter fyldt Kurv paa Skædet, en Frugtkrans om Hovedet og en Havekniv i Haanden.

Dryaden, i den græske Mytologi Træets Skytsgudinde, lever og dør med det (græsk Dryas betyder „Træ“).

Phantasma og *Genier*, se Anm. til Side 86 Linje 1.

Side 329 Linje 3: *Lyre*) et 4- eller 7-strænget Musikinstrument, helligt Apollo.

Side 329 Linje 10: *Aurora*) det latinske Navn paa Morgenrödens Gudinde i den græsk-romerske Mytologi (se P.-M.'s „Tithon“).

Side 329 Linje 11: *Luna*) det latinske Navn paa Maanegudinden i den græsk-romerske Mytologi.

Side 329 Linje 22: *Nymphæne*) i den græsk-romerske Mytologi kvindelige Guddomme af lavere Rang: Hav-, Kilde-, Bjerg-, Skov-Nymfer.

Side 329 Linje 82: *Du er min kære Søn*] Vendingen er ikke at forståa begstavelig.

Side 330 Linje 46: *Guders Fader*] Zeus.

Side 331 Linje 23: *høj* helig, øval; ligesaa Side 327 Linje 21 (se Anm. til Side 106 Linje 33).

Side 331 Linje 30: *Aether*) det fine Stof, som fylder Verdensrummet.

Side 331 Linje 39: *Nectar*) Gudernes Drik, som bevarer dem evig unge og uådældelige.

Side 331 Linje 35: *Olympen*) Bjerg i Thessalien (Nord-Graekenland), Gudernes Bolig.

Side 331 Linje 36: *dit Syn*) sml. Anm. til Side 119 Linje 18.

Side 332 Linje 1: *din Syrine*) *d*: din Fløjte; *Syrinx* var en Nymfe, som da hun nyggede for Pan, der efterstræbte hende, af Guderne blev forvandlet til Siv, af hvilke Vinden fremlokkede klare Toner, der røste Pans Hjerte; af Siven dannede han sig en Fløjte, som han gav Navnet *Syrinx* til Minde om sin Elskede (sm. ovf. Side 132 Linje 9 — Side 133 Linje 12). — Fløjten *Syrinx* bestaar af syv sammenføjede Rør af forskellig Længde (se f. Ex. et Relief af Thorvaldsen fra 1831, hvori Pan lærer en lille Satyr at spille paa *Syrinx*).

Side 332 Linje 3: *vor gamle Strid*) Væddestriden mellem Apollo og Pan, som omtales i de følgende Linjer, fortælltes hos den romerske Digter Ovid († 17 e. Kr.).

Side 332 Linje 11: *Midas gav dig Kranseen*, | *Da kom til Dommer* mellem os vi tog) ikke ganske overensstemmende med Oldtidsmyten. Dommer i Væddekampen mellem Apollo og Pan var nemlig Bjaerget Tmolus, og han tilkendte Apollo Prisen; men Kong Midas af Lydien, som overværede Kampen, fandt, at Tmolus dømte ubilledigt: i hans Øren klang Pans Spil kenest. Til Straf gav da Apollo Midas *Æselsstrukken*.

Side 332 Linje 22: *Musers Chor*) de ni Muser var Gudinder for Kunst og Videnskab; ved Gudernes Fester ledede Apollo deres Kor (sm. „Amor og Psyche“, Side 163—164).

Side 332 Linje 29: *Leucothea*) en Kongedatter, der elskedes af Apollo; da hendes Fader erfarede dette, lod han hende levende begrave, og Apollo,